KÄKISALMEN KAUPUNGIN ROUVASVÄEN YHDISTYS
- 170 VUOTTA AKTIIVISTEN NAISTEN MATKASSA

”Toukokuussa 1855 annettiin Wiborg-lehdessä selostus Krimin sodan tapahtumista. Sotaraportin yläpuolelle oli ladottu tavanomainen pikku-uutinen, jonka mukaan yksittäinen henkilö oli tammikuussa 1854 lahjoittanut Käkisalmen pormestarille Herman Hallonbladille 500 hopearuplaa pohjakassaksi varattomille lapsille tarkoitetun koulun perustamista varten. Kyseinen lahjoittaja oli Rafail Tšernosvitov (1810–1868), entinen luutnantti, joka oli viettänyt vuosia karkotettuna poliittisista syistä syrjäiseen Käkisalmeen."

170-vuotias Käkisalmen Kaupungin Rouvasväen Yhdistys on maamme vanhin edelleen toimiva suomenkielinen naisyhdistys. Sen tarkasta perustamisajankohdasta ei ole varmaa tietoa, mutta on hyvin todennäköistä, että juuri tuo tammikuussa 1854 saatu rahalahjoitus johti yhdistyksen perustamiseen. Viimeistään 11. toukokuuta 1855 yhdistys oli olemassa, sillä tuolloin kenraalikuvernööri Fredrik Wilhelm Berg myönsi luvan oppilaitoksen perustamiseen köyhille tyttölapsille.

Mikä rouvasväki?

Rouvasväenyhdistykset – fruntimmerföreningar – olivat säätyläisnaisten hyväntekeväisyysyhdistyksiä, joita perustettiin filantrooppisten aatteiden myötä 1800-luvun alussa. Kaikissa Euroopan suurkaupungeissa ilmeni suurta tarvetta auttaa köyhiä naisia ja lapsia kasvatuksen ja työn avulla. 1830-luvulle tultaessa Pariisissa, Berliinissä, Pietarissa, Lontoossa ja Tukholmassa oli jo perustettu naisten hyväntekeväisyysyhdistyksiä, jotka tähtäsivät alempien kansaluokkien tilanteen parantamiseen. Suomen suuriruhtinaskunnassa rouvasväenyhdistyksiä perustettiin vuosina 1831-1860.

Sana rouva tai rouvasväki ei 1800-luvun puolivälin maailmassa aina liittynyt aviosäätyyn, vaan se oli ”naisväkeä” ja naisen yhteiskunnallista asemaa määrittävä termi. Yhdistyksessä olikin rouvien lisäksi myös paljon neitejä; alkuvaiheessa arviolta puolet naisista oli naimattomia. Yhdistyksen sääntöjen mukaan jäsenoikeuden sai ”jokainen hyvämaineinen nainen, joka suorittaa yhdistyksen rahastoon vähintään yhden markan jäsenmaksua vuodessa”.

Köyhät ja osattomat rouvien sydämellä

Edellä mainittu luutnantti Tšernosvitovin lahjoitus ei koulun perustamiseen vielä riittänyt, vaan varoja alettiin kartuttaa ripeästi järjestämällä Kaisan nimipäivänä 25.11.1855 arpajaiset ja ” tanssiaisbaalit” kaupungin Raatihuoneella. Hiljaisessa kaupungissa kaikki sosiaaliset tapahtumat olivat tervetulleita ja vetivät paikalle kiinnostuneita. Nuo vuoden 1855 Kaisanpäiväjuhlat muodostuivat jälkikäteen katsoen erityisen symbolisiksi, sillä Käkisalmen Kaupungin Rouvasväen Yhdistys juhlii edelleen toimintansa aloittamista juuri Kaisanpäivän aikaan.

Parissa kuukaudessa naiset saivat kokoon lähes 140 arpajaisvoittoa, pääosin kauniita käsitöitä. Huolellisesti valmistetuilla arpajaisvoitoilla oli myös aivan toisenlainen arvo ja merkitys kuin nyt, ylenpalttisen materian keskellä. Arpoja myytiin 650 kpl, ja niistä sekä tanssiaisista kertyi köyhäinkoulun pohjakassaan lähes 400 hopearuplaa lisää.

Koulu aloitti toimintansa vuoden 1859 helmikuussa ja toimi parin vuoden taukoa lukuun ottamatta siihen asti, kunnes Käkisalmeen saatiin varsinainen kansakoulu vuonna 1876. Ensimmäinen

opettaja oli nuori käkisalmelainen mamselli Lilli Fabritius vuosina 1859-65. Aluksi koulussa oli myös venäjänkielinen osasto, jossa kaupungin nuoret neidit kävivät opettamassa ilmaiseksi.

Lapsille opetettiin luvunlaskua, kirjoitusta, laulua ja käsitöitä. Kouluun oli hankittu kehruurukkeja ja villakarstoja, sillä rouvat ajattelivat, että käsitöitä opettamalla tytöille voitiin tarjota mahdollisuus paitsi vaatettaa itsensä ja omaisensa, myös hankkia lisätuloja itselleen tai perheelleen.

Samansukuinen hanke oli vuosina 1919–1925 toiminut, alun perin sisällissodan orvoille perustettu **lastenkoti**. Se kamppaili jatkuvien talousvaikeuksien kanssa, mutta sitkeän työn ja ympäristön auttamisenhalun ansiosta lastenkoti saatiin toimimaan noin kuuden vuoden ajan. Vuosien varrella siitä tuli kuitenkin yhä enemmän kaupungin ja maalaiskunnan köyhäinhoidon ja lastensuojelun korvike. Rouvat toivoivat kunnan ottavan sen haltuunsa, mutta heidän surukseen eteen tuli kuitenkin lastenkodin lakkauttaminen ja lasten uudelleensijoittaminen.

Rouvasväenyhdistyksen lastenkodin kasvatit 1919 Tenkalahdella, missä laitos toimi ensimmäiset vuotensa vuokrahuvilassa. Vasemmalla seisoo todennäköisesti koulun johtajatar Aini Sihvonen kainalossaan yksi nuorimmista hoidokeista.

(kirja s. 88)

Käsityö- ja kansalaistaidot kunniaan

Yhdistys ei luovuttanut köyhäinkoulun varoja kansakoululle, vaan rouvien kesken pohdittiin, miten voitaisiin edelleen toimia tyttöjen ja naisten koulutuksen hyväksi. Vastaus löytyi lopulta läheltä. Jo köyhäinkoulussa oli opetettu ompelua ja kudontaa, ja loppuvuodesta 1885 avattiin pienimuotoinen koulu naiskäsitöitä varten. Maaliskuussa 1889 aloitti sitten toimintansa yhdistyksen kutoma- ja käsityökoulu, jonne otettiin oppilaita koko Viipurin läänistä. Se ehti toimia Käkisalmessa viisi vuosikymmentä ja siirtyi sotien jälkeen Mikkeliin.

Käsityökoulun tavoitteena oli paitsi uusien opettajien kouluttaminen ja naisten elannonhankinnan helpottaminen, myös käsityötaidon yleinen edistäminen maakunnassa kotiteollisuusliikkeen periaatteiden mukaisesti. Koulussa valmistettiin pääasiassa jokapäiväisessä elämässä tarvittavia kankaita ja tuotteita, kuten lattiamattoja, ikkunaverhoja, kiikkutuolimattoja, leninki- ja vaatekankaita, pöydänkatteita ja ruokaliinoja. Samalla oppilaita kasvatettiin esteettiseen ilmaisuun, ja taitojen karttuessa töiden ulkonäköön kiinnitettiin yhä tarkempaa huomiota.

> Wuoksi-lehti kirjoitti marraskuussa 1890 näin: *”Hyvällä syyllä saattaa toivoa, että tämä koulu luo vaikutuksensa ympäristöönsä siten, että Karjalankin immen kangas piakkoin heijastaa seitsen- väriseltä. Hyvänä on pidettävä sitä, että koulussa annetaan opetusta vaatteiden leikkauksessa; tiedetäänhän, että hyvästäkään kankaasta tehty vaate ei ole minkään näköinen, jos se on epämukava ja säännötön.”*

Käsityökoulu muutti beessinväriseksi kuvattuun yhdistyksen omistamaan rakennukseen vuonna 1926 lastenkodin lopetettua toimintansa.

(s. 111)

Mainittakoon, että kansan ruuanlaittotaitojen kohentamiseksi kutomakoulun tiloissa pidettiin vuosina 1900–1901 myös keittokoulua. Kun käsityökoulu pyrki opettamaan käden taitoja, oli keittokursseilla vastaava tarkoitus ruokahuollon osalta. Rouvasväenyhdistyksellä oli myös kapaloseura, jossa ommeltiin äideille ensivaatekääröjä. Niitä jaettiin sekä Käkisalmeen että maalaiskuntaan niille synnyttäjille, joiden kaupungin kätilö arvioi olevan eniten avun tarpeessa.

Käkisalmen kangas- ja kutomakoulun naiset vuonna 1915: nuoret opettajat Vivi Savander ja Ida Peltola pöydän ääressä, oppilaat heidän ympärillään.

s.75

Tiivistä yhteistyötä maanpuolustuksen merkeissä

Käkisalmi oli varuskuntakaupunki. Karjalan kannakselle siirrettiin 1918 perustettu Savon Jääkärirykmentti, joka 1934 koottiin kokonaisuudessaan Käkisalmeen ja toimi siellä vuoteen 1939 Käkisalmen Jääkäripataljoonan nimellä. Kaupungin läheisyydessä oli myös rannikkotykistörykmentti 3:n ja ajoittain myös ilmavoimien osia.

1920- ja 1930-lukujen toimintaa leimasi Rouvasväenyhdistyksen ja maanpuolustukseen liittyvien toimijoiden yhteen kietoutuminen. Vuonna 1919 perustetussa Käkisalmen Sotilaskotiyhdistyksessä oli mukana monia Rouvasväenyhdistyksen avainhenkilöitä; samoin tammikuussa 1920 perustetussa Käkisalmen Lotta Svärd -yhdistyksessä; väliin niiden johtokunnat vaikuttavat lähes identtisiltä.

Sotienvälisinä vuosina lottien kiireisintä aikaa olivat kesät. Kalliosaari oli Vuoksen laineista nauttivien uimareiden ja auringonottajien paratiisi. Siellä sijainneen kylpylän sulkeuduttua Kalliosaaren kasino siirtyi lottien hoitoon vuonna 1930. Lotat järjestivät siellä kahvikonsertteja, musiikki-iltoja, käsityömyyjäisiä, vappu- ja juhannusjuhlia, koulutuksia ja kokouksia.

s. 102

Kymmenvuotiaan Käkisalmen Sotilaskotiyhdistyksen johtokunta vuonna 1929: takarivissä Aino Komonen, Tekla Neuvonen, Rauha Komonen ja Martta Sihvo, edessä Mimmi Ollila, puheenjohtaja Kerttu Stenberg ja Matilda von Schantz. Lähes kaikki olivat samanaikaisesti myös Rouvasväenyhdistyksen aktiivitoimijoita.

Tarmokkaat ja aikaansaavat rouvat olivat monipuolisesti mukana yhteiskunnan kehityksessä. Lainaan juuri julkaistun 170-vuotisjuhlakirjan tiivistelmää:

> Vajaan yhdeksänkymmenen vuoden aikana (1855-1944) pienen linnoituskaupungin naiset ehtivät saada paljon aikaan. He perustivat naisten käsityökoulun, auttoivat kaupungin köyhiä ja varattomia, ompelivat ja kutoivat, järjestivät lukemattomia hyväntekeväisyysarpajaisia, palkkasivat ensimmäisen sairaanhoitajan, toimivat köyhäinhoidon tarkastajina ja monin tavoin edistivät sosiaalisten turvaverkostojen muodostumista... He ajoivat monia uudistuksia ja raivasivat tietä muutokselle. 1800-luvun lopulta lähtien kaupunki suomenkielistyi, ja kansallinen juonne tuli yhdistyksen toiminnan keskeiseksi osaksi.
>
> Toisen maailmansodan myötä yhdistys menetti koulunsa ja kotikaupunkinsa, kun sen jäsenet joutuivat pakkoluovutusten vuoksi muuttamaan muualle Suomeen. He jatkoivat työtään avustaen käkisalmelaisia sotainvalideja, sotaorpoja ja vanhuksia ja kooten yhteen hajaantuneen kaupungin jäseniä. Vähitellen työ alkoi painottua menetetyn kotikaupungin muiston säilyttämiseen, ja vuoden 1969 sääntömuutoksen myötä toiminnan tarkoitus vaihtui virallisesti avustustyöstä perinnetyöhön.
>
> Oona Ilmolahti: Naisten Käkisalmi

170-vuotiaassa yhdistyksessä on vaikuttanut lukuisia sukupolvia, ja monien nykytoimijoiden äidit ja isoäidit ovat olleet mukana sen toiminnassa. Käkisalmelaisia sijoittui sotien jälkeen erityisesti Heinolaan ja Lappeenrantaan, missä yhdistyksellä oli alaosastot. Mikkelissä perinnettä jatkoi sinne siirretty Naiskotiteollisuuskoulu ja Turussa kiintopisteenä oli Turun Norssi, joka peri Käkisalmen yhteislyseon kouluoikeudet.

Jäseniä on tällä hetkellä noin 75 eri puolilla Suomea. Pääkaupunkiseudulla kokoonnutaan keskimäärin kerran kuukaudessa Karjalatalolle, ja yhdistyksen vuosikelloa rytmittävät tammikuun alun kevätkahvit Viipurin Lauluveikoille, kesäretki, syksyn yhteinen syntymäpäivälounas sekä

marraskuun lopun Kaisanpäiväjuhla, jonka Lauluveikot perinteisesti avaa serenadilla. Huolta toiminnan jatkumisesta ja uusien vastuunkantajien saamisesta on ollut aina – mutta rouvien puheenjohtajana 1979-1987 toiminut Elsa Gummerus totesi aikanaan, että niin kauan kuin ihmiset ovat kiinnostuneita, on järkevää jatkaa.

Teksti: Leena Oikarinen, yhdistyksen nykyinen puheenjohtaja
Lähteet:
Oona Ilmolahti: Naisten Käkisalmi, 2025
Paula Koho: Käkisalmen Kaupungin Rouvasväenyhdistys ry 1855-2000, Lappeenranta 2001
Kuvat kirjasta Oona Ilmolahti: Naisten Käkisalmi, 2025

Seuraavalla sivulla kuvatekstit wordissa. Kuvan vieressä oleva sivunumero viittaa juhlakirjan sivunumeroon.

Kuvat lähettää maanantaina 2.11. juhlakirjamme taittaja Päivi Kaikkonen We Transfer -toiminnon kautta osoitteeseen annika.metso@TV7.fi

Kirjan s. 88

Rouvasväenyhdistyksen lastenkodin kasvatit 1919 Tenkalahdella, missä laitos toimi ensimmäiset vuotensa vuokrahuvilassa. Vasemmalla seisoo todennäköisesti koulun johtajatar Aini Sihvonen kainalossaan yksi nuorimmista hoidokeista.

Rouvasväenyhdistyksen lastenkodin kasvatit 1919 Tenkalahdella, missä laitos toimi ensimmäiset vuotensa vuokrahuvilassa. Vasemmalla seisoo todennäköisesti koulun johtajatar Aini Sihvonen kainalossaan yksi nuorimmista hoidokeista.

Kirjan s. 113

Käsityökoulu muutti beessinväriseksi kuvattuun yhdistyksen omistamaan rakennukseen vuonna 1926 lastenkodin lopetettua toimintansa.

Käsityökoulu muutti beessinväriseksi kuvattuun yhdistyksen omistamaan rakennukseen vuonna 1926, lastenkodin lopetettua toimintansa.

Kirjan s. 75:

Käkisalmen kangas- ja kutomakoulun naiset vuonna 1915: nuoret opettajat Vivi Savander ja Ida Peltola pöydän ääressä, oppilaat heidän ympärillään.

Käkisalmen kangas- ja kutomakoulun naiset vuonna 1915: nuoret opettajat Vivi Savander ja Ida Peltola pöydän ääressä, oppilaat heidän ympärillään.

Kirjan s. 102:

Kymmenvuotiaan Käkisalmen Sotilaskotiyhdistyksen johtokunta vuonna 1929: takarivissä Aino Komonen, Tekla Neuvonen, Rauha Komonen ja Martta Sihvo, edessä Mimmi Ollila, puheenjohtaja Kerttu Stenberg ja Matilda von Schantz. Lähes kaikki olivat samanaikaisesti myös Rouvasväenyhdistyksen aktiivitoimijoita.

Kymmenvuotiaan Käkisalmen Sotilaskotiyhdistyksen johtokunta vuonna 1929: takarivissä Aino Komonen, Tekla Neuvonen, Rauha Komonen ja Martta Sihvo, edessä Mimmi Ollila, puheenjohtaja Kerttu Stenberg ja Matilda von Schantz. Lähes kaikki olivat samanaikaisesti myös Rouvasväenyhdistyksen aktiivitoimijoita.